

פרוטוקול מס' 334
מישיבת ועדת העבודה
מיום ה' י"ט סיון תשל"ו 17.6.76 שעה 10.00

נ כ ח ר:

חברי הוועדה: ש. ארבל-אלמוזלינו- היו"ר
ז' אמיר
י. יודין
פ. שינמן

מוזמנים: פלטנר - המוסד לביטוח לאומי
י. אליאסף - היועץ המשפטי של
הוועדה

ר ש מ ה: א. גוטמן

סדר היום: חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס. 22), תשל"ו-1976

-----

1. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 22) תשל"ו-1976

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.
הנושא הוא: חוק הביטוח הלאומי, תיקון מס. 22. ההצעה הזאת, בעיקרה היא הצעת חוק פרטית של ח"כ פ. שינמן. כאשר קיימנו דיון מוקדם בוועדה, העלינו הצעות ונסינו לברר מה האפשרויות לגבי תקופה של שלוש שנים. היתה הצעה להעלות את התקופה ל-5 שנים. אני העליתי נושא אלמנות של מי שנפגעו בעבודה.

סיכמנו אז, כדי לא לדחות את הקריאה הראשונה ולא לעכב את הטיפול בחוק, סיכמנו שהצעת ח"כ שינמן תעבור קריאה ראשונה, ואחרי קריאה ראשונה נתיחס לכל השאלות שהעלנו בוועדה, והוועדה תסכם את עמדתה, ותחליט מה שתחליט.

ההצעה לסעיף 27.א. בחוק ביטוח לאומי, אורמת דבר אחד פשוט: במקום שנתיים, יבוא שלוש שנים.

פ. שינמן:

למעשה, דשנו כבר בהצעה, לפני שהיא הובאה לקריאה ראשונה. ההצעה היא, שאלמנה הזכאית למענק בעת נשואיה בשניה, ונשואיה השניים פוקעים עקב מות בעלה השני או גרושיה ממנו עד כה אם זה קורה תוך שנתיים מיום קבלת המענק, היא זכאית לקבל קיצבה. - והצעתי היא שהתקופה תהיה שלוש שנים במקום שנתיים.

ביחס לחוק שרות המדינה, הובאה השבוע הצעת חוק דומה, ובה נותנים אור ירוק להרחיב את התקופה משנתיים לחמש שנים. נוכחתי לדעת שכבר יושבים ודנים בענין הצעת חוק זו. לוא ניתן היה גם כאן למצוא תיקון ולהרחיב את המסגרת - מה טוב. אבל, ההצעה שהיתה מונחת בכנסת היא לשינוי משנתיים לשלוש.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: היועץ המשפטי לוועדה, מר אליאסף, הכין חומר על המצב המשפטי לגבי אלמנה מסוג זה, הנישאת בשנית - מתי זכותה חוזרת לקצבה כאשר הנשואים פוקעים; מה התקופה שבה היא יכולה לחזור לקבל את הקיצבה.

לאחר שנדע את המצב הקיים, מה הם החוקים השונים והסדרים הקיימים, תישאל השאלה האם אנו לא צריכים לשאוף לאחידות במצב הזה בכל הוריאציות השונות, אן נשאיר את חוק הביטוח הלאומי שיהיה שונה מחוקים אחרים. לעומת זאת, נשאלה השאלה, בישיבה הקודמת, אם אין מקום, גם כאן, להעלות את זה משנתיים ל-5 שנים.

דבר שני, כדי למנוע אפליה בין אלמנה, שבעלה מת מות טבעי, לבין אלמנה, שבעלה מת כתוצאה מתאונה בעבודה. ליתר-מתיחס לסעיף 78.א. אני אמרתי, שאנו חייבים לתת אותה זכות גם לאלמנה זאת, כדי שלא תהיה אפליה. מטפיק מה שעשינו בקיצבת זיקנה, כשקבענו 50%, ואותה אפליה נשארה לגבי אלמנה של מי שנפגע מתאונת עבודה. הביטוח הלאומי הטיל וטו בענן זה, וזה ללא שום הצדקה.

כאן אני רוצה למנוע את הקיפוח הזה ע"י תיקון לסעיף 78.א., כדי שגם אלמנה של נפגע בתאונת עבודה תהנה מאותה זכות של אלמנת אדם שמת מות טבעי.

י. אליאסף:

בתזכיר, שהגשתי, אפשר לחלק את מקבלי הקצבה ל-4 קטגוריות: 1. אנשים, שהם משלמים דמי ביטוח, אבל זה נעשה מכח החוק; 2. אנשים המשלמים דמי ביטוח, אבל לא מכח החוק, וזה קולל הקבוצת הקרבות; 3. אנשים אשר מקבלים פנסיה תקציבית, ז"א אינם משלמים דמי ביטוח תוך כדי עבודה, וזה כולל: גמלאות עובדי מדינה, שירות הקבע בצה"ל, גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון וגמלאות לראש רשות וסגניו; 4. משפחות חיילים שנשפו במערכה.

הקטגוריה הרביעית הובאה כאן לשם השוואה, כי המצב היה גם פה של שלוש שנים, אך לא מזמן הדבר תוקן ל-5 שנים, ולגבי אלמנה עם ילד, נקבע ל-7 שנים.

3.

לכן, כשמדברים בנושא זה, יש שלוש קבוצות: 1. קבוצה שאינה מבוטחת לפי החוק ומשלמת דמי ביטוח; 2. קבוצה המבוטחת לפי החוק, אבל אינה משלמת דמי ביטוח; 3. קבוצה המשלמת דמי ביטוח לקרנות הפנסיה.

לגבי הקבוצה השנייה; עובדי מדינה, חיילים בשרות קבע, ראש רשות מקומית וסגניו, חברי-כנסת, שרים, שופטים, קאדי, מבקר המדינה, נגיד בנק ישראל, נשיא המדינה - תקופת הפקעת הנשואים השניים המזכה את האלמנה בחידוש הקצבה, היא שנתיים, ולגבי אלמנת נשיא המדינה יש חריג, שלגביה אין הפסקת קצבה אם היא נישאת שנית. זאת הקבוצה של פנסיה תקציבית.

בפנסיה בקרנות, יש וריאציות שונות: ברוב הקרנות אין הוראות בדבר חידוש הקצבה. ואם פוקעים נשואיה השניים, היא לא מקבלת קצבה מחדש.

יש כאן כמה חריגים: 1. קרן גמלאות לעובדי ההסתדרות, אשר בה יש הבדל בין אלמנת עובד לבין אלמנת פנסיונר. 2. אלמנת פועל בנין, אשר לגביה תקופת הפקעת הנשואים המזכה חידוש קצבה היא שלוש שנים, גם אם היא אלמנת פנסיונר ואם היא אלמנת עובד. 3. לגבי אלמנת עובד "מבטחים", קיימת גם כן אפשרות של קבלת קצבה מחדש כעבור שנתיים.

לגבי הקבוצה הראשונה, לפי סעיף 77 וסעיף 87 בביטוח לאומי, מדובר בתקופה של שנתיים. זאת קבוצה המשלמת דמי ביטוח

פ. שינמן: האם אין הוראות מפורשות? האם אין הוראות החלות מכח חוק אחר?

י. אליאסף: לא. יש גמלאות לראש רשות מקומית, שזו גם-כן פנסיה תקציבית, אבל אין שם כל הוראה בדבר חידוש קצבה. זה חריג, שלא כדאי להתעכב עליו. זאת פנסיה המסתלמת על פי החוק.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: התעוררה שאלה נוספת, שכה יפה גם לגבי שרות המדינה וגם לגבי מה שאנו דנים כאן: האם לא כדאי, במקום לשלם את המענק, לא להפקיע את זכותה לקצבה כאשר יש שינוי במעמדה האישי? כיום, ברגע שהיא נישאת שנית, הקצבה נפסקת והיא מקבלת את המענק. ההצעה היא, שלא יעשו שום שינוי, והיא תמשיך לקבל את הקצבה גם אם היא נישאת שנית, או כאשר חל כל שינוי שהוא במצבה.

המצב הוא, ששם הנשואים עלו יפה - מה טוב. אך, אם לא - היא נשארת ללא קצבה. פתוצאה מזה, אלמנות חוששות להנשא פעם שניה, כי אם הן נפרדות לאחר תקופה העולה על התקופה אשר מזכה אותה, הן מפסידות את הקצבה.

פ. שינמן: אני רוצה להמחיש את המצב על ידי עובדה מהחיים, וזה מקרה שקרה במשרדי. אלמנה נישאה נשואים שניים ולא סיפרה שהיא נישאה, והמשיכה לקבל במשך 7 חדשים את הפנסיה. כשנודע לנו - הפסקנו לתת לה את הפנסיה. אבל, כיון שלא היה ידוע שהיא נישאה, היא לא קיבלה את המענק. לא עברה שנה, והיא נפרדה. אני נתתי הוראה לחדש את הפנסיה. אבל, שאלתי מה יש לעשות ביחס ל-7 החדשים בהם היתה נשואה וקיבלה פנסיה, האם היא צריכה להחזיר את זה או לא? היה ויכוח בהנהלה והעברתי זאת לוועדה שתבחן ותחליט. מענק היא לא קיבלה, אם כך מדוע צריך לקזז את 7 החדשים? בכל מקרה מגיע לה, גם אם מגיע לה מענק של 18 חדש.

ז. אמיר: אנחנו מבחינים בין שני סוגי עובדים: אלה העובדים במסגרת פנסיה תקציבית, כגון עובדי מדינה, עובדי רשויות מקומיות, עובדי שירותים, ולעומתם עובדי הייצור שהם חברים בקרנות.

השאלה אם אנו ממליצים, לא על שלוש שנים ולא על חמש שנים, אלא שיימשך רצף הזכויות גם כאשר אלמנה נישאת בשנית?
השאלה היא, אם אנו יכולים להמליץ בפני הכנסת להחיל אותו חוק של קרנות לגבי אלמנות העובדים החברים בקרבות.
השאלה אם יש לנו סמכות חוקית להציע להם או רק סמכות להמליץ על כך בפניהם?

אני תומך בהצעת היו"ר שיש להמשיך לתת לאלמנה את הקצבה גם אם היא נישאת בשנית, אולם אולי אפשר לאמר, שממשיכים לתת לה קיצבה, אבל זה צריך להיות באיזה שהוא דירוג; אנחנו יכולים לאמר, שאם היא נישאת בשני, בחמש השנים הראשונות לנישואיה השניים היא תקבל 90% מהקיצבה, בחמש השנים הבאות 70% מהקיצבה, וכך להמשיך בהדרגה. אם היא מתגרשת - היא חוזרת לקבל את כל מאה האחוזים. אני מבקש, שניתן לכך את דעתנו.

היות וח"כ י. יודין היה בוועדה המרכזת, היתיי רוצה לשמוע מפיו מה אפשר לעשות כדי לשכנע את הקרבות, שיעזרו לאלמנות של חברי קרן שהלכו לעולמם.

י. יודין :
היה לנו דיון לפני כמה חדשים, והנימוק המשכנע בזכות שינוי בתקופת הזכאות לאחר הפקעת נשואים שניים, היה, שאנו יוצרים מצב של חוסר-יציבות במשפחות חדשות, היות והאשה צריכה ליות כאילו עם סטופר ביד, והיא יודעת שאם היא לא תחליט על גורל הנשואים תוך שנתים - זה עלול להזיק לה. זה צניס מתחים מיותרים במשפחה.

מטבה זאת, בזמנו, ברכנו על הצעת ח"כ שינמן. אבל, אני רואה בה רק שיפור ולא פתרון.

לכן, אני שואל אם ועדת העבודה היתה מוכנה לאמר, שהיא שומרת את זכותה של האשה, שהיתה לפני נישואיה השניים, זכאית לפנסיה בעקבות מות בעלה הראשון, ללא הגבלת משך זמן הנשואים השניים?
אנחנו, בשעתו, נלחמנו וזכינו להצלחה, שאשה תהיה זכאית לפנסיה שלה, גם אם בעלה מקבל פנסיה. זאת היתה מלחמה בעל ערך מעשי ועיוני. הערך העיוני הוא בהכרת ערכה של האשה כשוות זכויות, ובערך המעשי בהכרה שמגיע לה אחרי שנות עבודה שלה.

אבל, כשאנו מדברים על גמלת אלמנה, זה לא בזכות עבודה, אלא בזכות בעלה המנוח. לכן, צריך להבדיל בזה מבחינה עקרונית.

אני חושב, שאם נקבל את הצעת ח"כ ז'. אמיר, פרוש הדבר לסבך את הבעיה ולהכביד על כל הקופות. לעומת זה אם שומרים על הזכות ללא הגבלה - אין בזה כל נזק לקופה, כי ממילא זה בחישוב האקטוארי של הקופה. הקופות מקבלות מעין הקלה, פאשר האשה נישאת שנית, ואחר כך הן חוזרות לשלם ממילא אם הנשואים השניים לא עולים יפה או אם הבעל השני נפטר בלי להשאיר פנסית שוות ערך לאלמנה.

אני תומך בהצעת ח"כ שינמן.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו : לגבי הגבלת התקופה, הכרענו כבר. כאשר דנו בענין אלמנות מלחמה, הוועדה החליטה שאנו ממגבילים, אבל נתנו מרחב זמן של שבע שנים כאשר יש ילדים, וחמש שנים אם אין עמם ילדים. איננו יכולים להציע הגבלה יותר גדולה מאשר לגבי אלמנות מלחמה. (י. יודין: אולי נשווה לאלמנות מלחמה.) השאלה אם צריכה להיות אחידות, או צריך להיות שוני לגבי קרנות שונות.

לגבי קרבות, אתה יודע ח"כ ז'. אמיר, שהן וולנטריות ואין חוק במדינה היכול לחייב אותן. מה שיכל לקרות הוא, שאם נקבל תיקון בחוק, תהיה לזה אחר כך השלכת עקרנות ההסתדרות, ואנו יכולים להפנות את שימת-לכם במגמה לתקן דברים.

י. אליאסף:

יש שני מיסורים: 1. המיטור של ביטוח סוציאלי; 2. ביטוח פרטי. בביטוח סוציאלי כלולות גם הקרנות. אדם המבוטח בביטוח לאומי איננו משלם כמו בחברה פרטית בה הוא עושה לעצמו ביטוח ומשלם פרמיה בהתאם לכך. קדם כל, החוק מחייב אותו לשלם דמי ביטוח. שנית, המטרה של הביטוח היא מסוג אחר. המטרה אינה, שהאשה תתעשר או תחליף דירה או מכונית. אחת המטרות החשובות היא, מתן אפשרות לאלמנה לחיות לפי קנה-מדה שהחברה סבורה שהיא צריכה לחיות. כאשר פעם צצה השאלה בבית-דין לעבודה בענין של אשה הידועה בציבור הצריכה לקבל גמלאות, השאלה היתה אז מה זה אשה ידועה בציבור ויש קריטריונים שונים לגבי זה. היו קריטריונים בבית דין של הביטוח הלאומי, ובית הדין לעבודה הפך את הקריטריונים; הוא אמר, שמטרת החוק הזה הוא להעמיד את אותה אשה ידועה בציבור, אשר יום לפני פטירת בעלה חיה ברמת-חיים מפוימת, המטרה היא שלא תשנה את רמת-חיה מזו שהיתה לפני פטירתו של בעלה. מטרת החוק היתה שהאשה תמשיך להשתכר ותהיה לה איזה שהיא הכנסה.

ההתייחסות של החוק היא מטרה סוציאלית לאפשר לאלמנה להמשיך לחיות ברמת-חיים סבירה. ברוח זאת צריך לראות גם את ההוראה בסעיף 77 וסעיף 78, וכן בקרנות גם באפן נגטיבי לגבי הקרנות שאין הפסקה. פנסייה שהיא על חשבון הציבור, צריכה להפסק. רצוי לקבוע שסתם בטחון במקרה שהנשואים לא מצליחים. בדרך כלל, תוך שנתים מתברר אם הנשואים מצליחים או לא.

הרעיון הוא לתת לה את זה כביטוח סוציאלי, ז"א רק אם היא זקוקה.

מר פלסנר:

עמדת המוסד לביטוח לאומי היתה, בשים-לב לחוק הביטוח הלאומי, שביטוח שארים בא להבטיח לאלמנה אותה רמת חיים או רמת חיים מסוימת, עם פטירת בעלה, או פטירת מי שתמך בה. לא היתה כוונה לשפר את רמת החיים. באותו רגע, שהיא נישאת מחדש, יש מי שמפרנס אותה. לכאורה, הציבור לא צריך לשאת בתמיכה בה. אלא, יש מקרים, שאשה נישאת לבעל שאין לו הכנסות, ואז מצבה לא רק שאינו משתפר, אלא מצבה הורע. לזה יש פתרון בחוק הביטוח הלאומי; יש תקנון בביטוח לאומי לגבי מקרים כאלה, ואז נמשכת הזכאות של האשה לקצבת שארים. כך, שאת הנקודה הזאת פתרנו, אם היא נישאת לאדם שאיננו מסוגל לכלכל את עצמו וכו'. במקרים אלה היא זכאית. אם כך, את החלק החלש הלא אנו מבטיחים. מי נשאר? נשארו אלמנות הנשאות לבעלים שהכנסתם גבוהה. לא ברור לי, מדוע הציבור צריך לשאת בעול פרנסתן של נשים שבעליהן מתפרנסים והכנסתם גבוהה.

נכון, שלא תמיד הנשואים השניים מחזיקים מעמד. דעת המוסד לביטוח לאומי היתה, ששנתים זאת תקופה סבירה כדי שהאשה תוכן לבחון האם הנשואים האלה מחזיקים מעמד או לא.

ח"כ שינמן הציע להאריך את התקופה לשלוש שנים. למרות שהעמדה הראשונה של המוסד לביטוח לאומי היתה, שתקופה של שנתים מספיקה, הוא בכל זאת הסכים ללכת להצעה להאריך ואמר, שתקופת הנסיון תהיה כתקופת המענק, אבל לא יותר מזה.

יו"ר הוועדה מעלה כאן את השאלה האם לא צריך לשאוף לאחידות. ממהות הדברים אנו רואים את השוני. אם פה מדובר על קרנות או על מקרים של פנסיה תקציבית אחרת, לנו נראה שכיון שהדברים שונים, אי אפשר ללכת באפן עיור לאחידות. גם אם היינו מגיעים לאחידות במסגרת החוק שהכנסת יכולה להכתיב אותו או מכתיבה אותו, הלא אין בטחון שקרנות הפנסיה תלכנה לאחידות, ואז שוב ישאר השוני.

לכן, לא היתי מציע ללכת לכיוון של אחידות. נימוק נוסף: אם אנו מדברים על חוק שרות המדינה גמלאות, יש עוד שוני, כי זה חוק ספציפי וזה מתייחס לאלמנות של מי שהיו עובדי מדינה ונפטרו. אשה זאת, אם היא מתחתנת פעם שניה, אין בטחון שהיא שוב תתחתן עם עובד מדינה. אם חס וחלילה היא תתאלמן פעם שניה, אין שום בטחון שהיא תקבל פנסיה מהמדינה.

יתכן שפה יש מקום, מכיון שזה סוג ספציפי, יש מקום ללכת לחוק שדות מדינה גמלאות, שקופת הנסיון לא צריכה להיות זהה לתקופת הנסיון של חוק הביטוח הלאומי. אותו מצב יכל להיות לגבי אלמנות של משרד הבטחון. זה גם כן מקרה ספציפי, ויתכן שמוצדק ללכת לתקופת נסיון יותר ארוכה.

חוק ביטוח לאומי צריך להקיף את כל האלמנות, ואיפני רואה את ההצדקה לתת תקופת נסיון כל כך ארוכה כמו בחוקים אחרים.

לגבי אלמנות של משרד הבטחון, אם אינני טועה, המענק הניתן שם עם נשואיה השניים של האלמנה הוא לא מלא. אחרי שהיא נישאת שנית, ניתן לה חלק מהמענק, ורק אחרי תקופה נוספת ניתן לה המענק המלא.

אנחנו אומרים, שיתכן והואיל ושם ניתן המענק רק בחלקו, דשביד שתקופת הנסיון תהיה ארוכה יותר, יתכן שתקופת הנסיון אצלנו צריכה להיות יותר קצרה, כי המענק ניתן אצלנו בבת אחת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אולי מוטב שתתנו את המענק בשני שלבים ותאריכו את תקופת הנסיון.

מר פלטנר:

אם נמשיך לתת את הקצבה, הלא לגבי חלק מהן ממילא אנו ממשיכים לתת קצבה, ויוצא שאנו דואגים לעשירות. האם זאת הכוונה? אנחנו אומרים, שנמשיך לתת את קצבת השארים בלי לתת מענק, ואז אם אחרי שהיא מתגרשת מבעלה השני ממשיכים לתת את קצבה, יוצא שזה ביטוח גרושות. אלמנה שהתחתנה עם בעל שאין לו הכנסה, ממילא היא זכאית. המקסימום בלוח ב' הוא 1225 ל"י

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בין אלה לבין העשירות, יש גם משהו באמצע. למה הגישה צריכה להיות קיצונית? מי שעולה על 1225 ל"י, האם הוא כבר עשיר?

מר פלטנר:

יו"ר הוועדה העלתה את השאלה של השוואה בין אלמנות של נפגעים בתאונות עבודה לבין אלמנות של מי שמת מות טבעי. אפשר לקבל את המחשבה ולקבל את ההצעה, שאם יתקנו את סעיף 72 ל-3 שנים, יתקנו גם את סעיף 78 ל-3 שנות נסיון.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: לסיכום, דעת המוסד לביטוח לאומי, וכפי שהבנתי, היא: א. אתם בעד הגבלה. ב. אתם מתנגדים לאמידות. כמובן, עם כל ההנמקה שנימקת. ג. אתם מוכנים ללכת להשוואת אלמנה של נפגע בעבודה עם אלמנה רגילה.

ז' אמיר:

אנחנו למעשה מעודדים שתי תופעות:
1. אלמנה אינה נישאת בשנית. זה כשלעצמו דבר מדאיג. 2. תופעה הקימת בציבור, וזה של אשה הידועה בציבור, ואז כאשר הגבר נפטר, יש לאשה זכות כאשתו, אבל כשהם חיים יחד היא ממשיכה לקבל את הקצבה שלה.

לכן, אנו צריכים לנסות לפתור את הבעיה. אני לא מקבל את הדעה, שאין שום סבה בעולם שאשה שנשאת שנית תמשיך לחיות על חשבון קופת הציבור. להפך, כי אחרת אנו מעודדים אותה... לחיות על חשבון קופת הציבור כשאיננו עוזרים לה לעבור את המחסום של הקיצבה בנשואים שניים.

לכן, אני חושב, שיש מקום לחשוב, שאשה הנישאת שנית, במשך שנתיים ראשונות תקבל 90% מהקצבה. אם היא ממשיכה בנשואים עוד חמש שנים, היא תקבל 70%, ומעל לזה תמשיך לקבל 70% או 60% מהקצבה. אני חושב, שבגובה אנו נעודד נשואים שניים של אלמנות, ובסופו של דבר הקופה הציבורית תצטרך לשלם פחות כאשר האלמנה נישאת שנית, מאשר כשהיא נשאת אלמנה ואינה נישאת.

אני רוצה לשמוע את דעת היו"ר הוועדה ואת דעת היועץ המשפטי לוועדה על כך.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הביטוח הלאומי נותן מענק של 36 חדשים בבת אחת, ואתם מוכנים לתקופה של שלוש שנים, כתקופה המזכה חידוש הקצבה.

אני מציעה, שנעלה את התקופה ל-5 שנים ונחלק את המענק לפעמיים, ואז הסיכון של הביטוח הלאומי לא יהיה כל כך גדול. מחצית המענק, מקבל האלמנה בנישואיה השניים, ומחצית כעבור שנתיים, אבל נשמור לה את הזכות במשך חמש שנים, ובמדה ותוך חמש שנים הנשואים פוקעים - היא חוזרת לזכות שלה לקצבה.

מר פלטנר:

העמדה שלנו היתה, ששלוש שנים נראית לנו כתקופת נסיון מספיקה כדי שהאלמנה תדע מה גורל הנשואים. בסעיף 27, לא מדובר על כך שהנשואים פופקעו אחרי שלוש שנים, אלא זה יכל להיות אחרי חמש שנים, וההתנאה היא, שאם הנשואים לא עלו יפה תוך שלוש שנים אם האלמנה תפתח בהליכי גרושין ותתגרש למעשה אחרי שבע שנים, גם אז היא תקבל את זכותה לקצבה מחדש. אם כך, למה אני צריך להרחיב עכשיו? היא לא תצא מפסידה גם אם היא תתגרש בסופו של דבר אחרי שבע שנים, כאשר אחרי שלוש שנים היא כבר יודעת אם הנשואים עלו יפה או לא ואז היא מתחילה בהליכים.

אמרנו, שיכל להיות מוצדק לגבי מקרים ספציפיים, כמו אלמנות של משרד הבטחון, ששם נותנים להם תנאים אחרים. אנחנו אומרים: אלמנות, שאנו מבטחים, זה ביטוח אוניברסלי, ואיננו רואים כטביר ביטוח כזה שניתן את המענק בחלוקה כזאת שהמחצית תינתן עם הנשואים, ומחצית לאחר תקופה ממושכת.

ז' אמיר:

האם אין בידי המוסד לביטוח לאומי משטסיסטיקה של מספר האלמנות, מכל הסוגים, שנישאו שנית ואיבדו את הקצבה שלהן?

מר פלטנר:

יש סטטיסטיקה של אלמנות הנישאות ומשלמים להן מענק. אין לנו סטטיסטיקה של אלה שנישאו ואחר כך נפרדו וחזרו לקבל קיצבה.

י. אליאסף:

הרעיון של סעיף 27 הוא, שאלמנה מרגע שהיא נשאת, מפסיקה לקבל את הקצבה ומקבל מענק בסכום השווה לקצבת שארים כפול 36. אם היא חדלה להיות נשואה - וזה יכל להיות בעקבות מות בעל או גרושין - אם היא חדלה להיות נשואה, תוך שנתיים מיום שהיא מקבלת את הקצבה, או תוך שנתיים החלה בהליכי גרושין בבית-משפט או בבית-דין, היא תהיה זכאית לקבל מחדש את הקצבה אחרי שנשואיה הופקעו, והמענק שהיא קיבלה ייזקף על חשבון הקצבה שלה.

באותו סעיף 27, ניתנה אפשרות לשר ה... העבודה לקבוע בתקנות סוגים שבהם לא תיפקע זכות האלמנה לקצבה גם אם נישאה בשנית. הוא קבע, שאלמנה שחזרה ונישאה, והכנסת בעלה אינה עולה על החלק ה-12 אשר בסכום שבלוח ב' - לא תפקע זכותה לקצבה, וזאת בשני מקרים: א. אם בעלה אינו מסוגל לכלכל את עצמו; ב. אם גיל בעלה הוא מעל ל-62 שנה. במקרים אלה היא ממשיכה לקבל את הקצבה. אלה שני מקרים, שזכותה אינה מופקעת.

אשר להצעת היו"ר הוועדה, השאלה היא איזה השפעה אקטוארית יש לזה, שבמקום שנתיים התקופה תהיה חמש שנים, וכך חלוקת המענק לשני שלבים במקום מענק חד-פעמי של 36 קצבות.

כמו כן, יש לבדוק, אם מגדילים את התקופה משנתיים לחמש שנים, האם זה לא יהיה נכון להקטין את המענק.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מספיק שאנו מחלקים את המענק ל-2.

י. אליאסף:

המענק של 36 קצבות הוא מול הזכות לקבל בחזרה את הקצבה תוך שנתיים. ברוב הקרנות, אלמנה הנישאת שנית מקבלת קצבה לעוד שלושה חדשים או ששה חדשים. במקרה שאנו מדברים בו היא מקבלת 36 קצבות. לכן, אולי את שווי-המסקל צריך למצוא בין הארכת התקופה לבין גובה הקצבה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בשיחות שהיו עם מר לוין, הוא אמר, שהבעיה מצטמצמת לגבי נשים שמתגרשות. בגילים

הגבוהים, הסיכויים להתאלמן גבוהים יותר מאשר להתגרש, ואז זו אשר מתאלמת שוב, חוזרת לקבל את קצבת השארים. לכן, הוא אמר, ממילא הבעיה מצטמצמת רק למקרי גרושין. לגבי גרושין, יש מקרים שבתקנות נתנו אפשרויות כאלה ואחרות, שהן מכסות מקרים אלה.

אם ממילא כל זה מצטמצם במקרים לא רבים כל כך, מדוע לא נעשה את זה במסגרת החוק, כאשר זה גם אינו מהווה הכבדה גדולה על המוסד לביטוח לאומי.

שנית, פה מדובר גם על אלמנות צעירות.

יכולה להיות אלמנה הנשארת עם ילדים ונישאת בשנית, ואז תקופת ההתאקלמות עם אדם שיש לו גם ילדים, ואז יש ילדים שלה, ילדים של וילדים של שניהם, ינתקופת ההתאקלמות אינה קלה. אותו דבר אמרנו לגבי אלמנות מלחמה לא פעם חיים תחת עצבנות של לחץ הזמן, ולכן אמרנו: הבה ניתן להן תקופה יותר ממושכת שיוכלו להסדיר את חיי המשפחה.

נתנו להן תקופה יותר ממושכת, שיוכלו בשקט להסדיר את הבעיות. אם הנשואים עולים יפה - מה טוב, ואז ביטוח לאומי אינו יוצא מופסד. אם הנשואים לא עולים יפה - מדוע צריך לחנוק את זה רק לתקופה של שלוש שנים, ואחר כך היא צריכה לדאוג שמא ההכרזה יתבררו אחרי ההתקלפה ושהיא תזכיר ויהא עלולה להיות נתונה למצוקה כלכלית.

בענין מענק של 36 קצבות, דנו בזמנו. סברנו שיש לעודד אלמנות שתנשאנה ותסדרנה מחדש, כדי שיקימו משפחה, וזה גם לטובת הילדים הנשארים. אז, סברנו, שמענק כזה, יש בו לעודד והוא תמריץ מסוים. אני לא באה להציע להגדיל מענק. אפשר לחלק אותו לפעמים והאלמנה תקבל אותו בשני חלקים. יש אמנם הרעה בכך שבמקום לקבל מיד מענק בן 36 קצבות, היא תקבל קדם את מחצית הסכום ואחר כך את המחצית השנייה. אבל, לעומת זה נותנים לה תקופה יותר ארוכה לשמירת הזכות שלה להיות זכאית עוד פעם לקצבה במדה והנשואים לא עולים יפה.

אני היתי רוצה שהביטוח הלאומי ישקול את

ההצעה הזאת.

אני מבקש להביא את ההצעה הזאת לשיקול.

מר פלטנר:

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אז אנו משווים לגבי חוק שרות המדינה גמלאות, ז"א מחלקים את המענק לפעמיים; את המחצית היא מקבלת מיד, כשהיא מגישה את הבקשה, ואת המחצית השנייה היא מקבלת כעבור שנתיים וחצי. נעשה אולי אותו דבר.

ש. שינמן:

מר אליאסף שמטרת הביטוח הסוציאלי היא לא להוריד את רמת החיים של האלמנה, ולפחות שתשמור על רמת החיים כפי שחיה לפני שנתאלמנה. המציאות היא, שאלמנות הנשאות בשנית, לרוב אינן מטיבות את מצבן הכלכלי. מאידך, המטרה היא לתת לה הרגשה, שכאשר היא נישאת שנית, אינה צריכה לחיות בפחד וחשש מה יהיה אם הנשואים לא יעלו יפה, שמא היא לא תחזור להיות זכאית לקצבה. אז, אם אני נותן לה אפשרות של חמש שנים - המצב שונה. חמש שנים זאת תקופה יותר ארוכה, ואז היא יודעת שהיא לא מפסידה מיד את זכותה, במקרה והנשואים לא יעלו יפה.

אין זו בעיה אם המענק ינתן בבת אחת או בפעמיים.
אם היא חוזרת להיות זכאית לקצבה, היא מחזירה את המענק.

שלוש שנים אתה משלם עדיין גם אם היא נישאת.
ההצעה היא, להרחיב את האפשרות, במקום שלוש שנים לחמש שנים, ואז אם היא חוזרת להיות אלמנה, היא חוזרת להיות זכאית לקצבה, אם כן, כל-הבעיה היא של מקרי גרושין אחרי חמש שנים, עקב גרושין, להיות זכאים? וכאשר חוזרים, אתה מקבל בחזרה את שלוש השנים של המענק. הסיכון כאן איננו כל כך גדול, ויש למצוא אפשרות להאריך את התקופה לחמש שנים.

אינני חושב שזה חשוב וקשור לחלוקת המענק לשני שלבים. אבל, אם יוחלט לחלק את המענק לשני שלבים, צריך יהיה לשלם את החלק השני לפי המצב הקיים ולא לפי החוב שנשאר שנתיים לפני כן. חייב להיות כאן תיקון, והאוצר הלך לקראתי לתיקון בענין זה.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: בודאי שתשלום החלק השני של המענק צריך להיות לפי גודל הקצבה באותו יום שמשלמים אותו.

מר פלטנר: אנחנו סבורים, שהמצב בביטוח לאומי פותר את הבעיה לגבי אלמנות הנשאות וחדלות להיות נשואות. לא נתקלתי עד היום בבעיות שלא ניתנו לפתרון, כתוצאה מהמצב המשפטי. אני מניח, שלמעשה הבעיה יותר תאורטית מאשר פראקטית. המצב הפראקטי הוכיח שלא היו בעיות ללא פתרון. לא נראה לנו הצורך לפצל את המענק ולהאריך את התקופה. אבל, אם סו"ר הוועדה מבקשת שזה יובא לדיון נוסף במינהלת המוסד לביטוח לאומי - בבקשה, זה יובא לשיקול נוסף במינהלת המוסד.

י. אליאסף: ההצעה לשיקול היא כדלהלן: (1) שהאלמנה תקבל מענק של 36 קצבות, עם נשואיה.
(2) התקופה, שאלמנה תוכל לחזור לקבל קצבה במקרה של הפקעת נשואיה, תוארך לחמש שנים במקום שנתיים. זה מתייחס גם לביטוח שארים, 78 סעיף 27, והן לגבי ביטוח נפגעי עבודה, ז"א סעיף 78. (3) שהמענק אשר האלמנה תקבל ישולם בשני תשלומים, מחצית המענק תשולם עם הגשת הבקשה ע"י האלמנה, לפי התעריף של הקצבה בעת הנשואים, והמחצית השנייה תשולם בתום שנתיים לאחר הנשואים, לפי שערי הקצבה בשעה שמשלמים את המחצית השנייה של המענק.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: אלה ההצעות, ואני חושבת שיש אחידות-דעים בקרב חברי הוועדה.

=====

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: קיבלתי שני מכתבים, ואני רוצה לדעת מה המצב המשפטי הקיים לגבי הבעיות המתעוררות במכתבים. כותב לצ יהודי על קיפוח הנגרם לאנשים המסתיכים לעתודה אקדמאית של צה"ל, כיון שלפי תיקון שנתקבל בביטוח הלאומי לגבי הגדרת ילד - תיקון משנת 74 - מי שנמצא בעתודה אקדמאית אינו זכאי לקצבה, בעוד חילים בשרות סדיר כן זכאים.

כותב המכתב מדגיש, שיש חוסר צדק בכך, שעתודאים, אגנם זכאים לקצבת שארים בתקופת לימודיהם. הוא מתגיש בגיל 18 לעתודה אקדמאית, והוא מפסיד, כי בשרות שהיה בתה בגיל 24. לדעתו, יש מקום לבדוק את הנושא ולתקנו, ויש לדאוג שאנשי עתודה אקדמאית יהיו זכאים, בתקופת שרותם הסדיר, גם אם יהיו מעל לגיל 24.

כאשר תיקנו את הגדרת "ילד", אמרנו, שאר יהיה זכאי גם מעל גיל 18 לקצבת שארים, אם הוא ממשיך את לימודיו מעל גיל 20 וממשיך את השרות מעל גיל 24. הוא נחשב ילד לצורך זה.

היהודי שכותב את המכתב, טוען שהוא בעתודה אקדמאית, ועתודה אקדמאית אינה נחשבת לימודים, ולכן הוא לא זכאי לקצבת שארים, וכשהוא מגוייס לשרות הוא גם כן לא זכאי. לכן, הוצא יוצא נפסד.

מר פלטנר:

נעזוב לרגע את העתודה האקדמאית, וניקח תלמיד, סטודנט, באיזה תנאים זכאי היום תלמיד כילד, הן בביטוח זקנה והן בביטוח שארים. התנאים הם כפי שזה מופיע בסעיף 5 לחוק, ובו נאמר: "לא מלאו להם 20 שנה ועיקר זמנם מוקדש ללימודים". כל מי שלומד במוסד חינוכי על יסודי, שלא מלאו לו 20 שנה, הוא נחשב בגדר ילד, ואז אם הוא שאר הוא יהיה זכאי לקצבת שארים, או אם הוא תלוי בזקן, יהיה תלוי בזקן.

ברגע שיגדירו את הלימודים בעתודה אקדמאית כמו למודים בכל מוסד חינוכי לסיום לימודים, אז גם הלומד בעתודה אקדמאית יחשב כילד. מתעוררת השאלה מה זה מוסד שבו הלימודים הם על יסודיים.

כפי ששמעתי ממר לוין, ניתן לאחרונה פסק-דין בבית דין לעבודה, ובו מגדירים מה זה "סיום לימודים במוסד חנוכי על יסודי". עד כמה שזכור לי, התוצאה היתה, שהסכניון או האוניברסיטה אינם יכולים להחשב כמוסד לסיום לימודים.

כאשר אומרים "לסיום לימודים", הכוונה היא אם מאיזה שהיא סבה לא סיים את שנת הלימודים האחרונה בתיכון ועליו להמשיך ללמוד כדי לסיים זאת. בחוק כתוב: "לסיים לימודיו", ז"א הוא צריך להשלים משהו שהוא לא הספיק ללמוד. אם מישהו ילך לבי"ס להנדסאים, שסיום הלימודים שם נעשה עד גיל 20, אז הוא לא יופלה לרעה מכל תלמיד אחר.

השאלה היא איזה לימודים ואיפה הוא לומד, ואין זו שאלה של עתודה אקדמאית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני לא חושבת שהמחוקק התכוון אז לזה, כשהוא כתב "לסיום לימודים".

י. אליאסף: ההגדרה של "ילד" היא, שלא מלאו לו 18 שנה. אם מלאו לו 18 שנה והוא לומד לשם סיום לימודיו במוסד על יסודי - הוא נחשב לילד.

מר פלטנר:

תלמידי ישיבה, שבה הלימודים במשכים עד גיל 20 - יקבלו קצבה. אבל, אם זו ישיבה, שבה לומדים כל החיים - לא יקבלו. הגבול הוא גיל 20.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: איזה מוסד חינוכי על יסודי, מסתיימים בו הלימודים בגיל 20?

י. אליאסף:

יש קורסים להנדסאים ובתי-ספר מקצועיים. הכוונה, שמישהו התחיל ללמוד והפסיד שנה, ואחר כך הוא רוצה להמשיך ולמלא את החסר, ועוד לא מלאו לו 20 - הוא נכלל בקטגוריה זאת של לימוד על יסודי. עתודאי לומד במוסד חנוכי גבוה. הנפסוח ברור מאד. זה בא באופן מודרג. לפחות הכוונה של החוק ברורה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: פה, בכל אופן נעשה עוול, כי אחרי גיל 21 כשהוא הולך לשרת בצבא, הוא אינו מקבל את הקצבה. זה עוול. נניח, שבתקופה שהוא עתודאי הוא אינו מקבל כי הוא לומד לימודים גבוהים. אבל מדוע אני צריכה לגזור את זה ממנו כשהוא הולך לשרת בצבא, והוא מעל גיל 21 ?

י. אליאש: תיקח שני ילדים שהגיעו לגיל 18, אחד הלך לצבא, והוא ממשיך לקבל קצבה עד גיל 21. אחריו, הולך ללמוד רפואה בעתודה אקדמאית, ובתקופה הזאת הוא אינו מקבל קצבה. אם הוא הולך בגיל 22 לשרת שרות סדיר - הוא לא יקבל דבר. זאת האפליה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מדוע אנו צריכים לשלול ממנו לקבל את הקצבה הזאת?

מר פלטנר: זה מה שכתוב בחוק.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: צריך להסיר את ההגבלה הזאת. צריך לתקן את זה בחוק. אני לא אבוא להחיל את זה על החינוך הגבוה, אבל לגבי הצבא אין שום הצדקה שהזכות הזאת תישלל אם הוא הולך לשרת אחרי גיל 21.

אני אבקש ממך, מר פלטנר, להביא את זה לדיון אצלכם.

מר פלטנר: אני אבקש שידונו, לפי בקשתכם, על מצב ששרות נדחה מעל גיל 21 ולכן הצורך לאפשר לקבל קצבה מעל גיל 21 במקום כזה שהשרות נדחה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.30